

ЮРИЙ МЕДВЕДЕВ ОГЛЕДАЛО НА ВРЕМЕТО

Превод от руски: [Неизвестен], 1973

chitanka.info

Над руслото на изсъхналата мъртва река се рееха листа, гонени от септемврийския вятър. Те летяха на стада, като големи риби, и залязващото слънце едва се промъкваше през плътно сгъстените им редици. Като че ли целият златеещ покров на есенното полукълбо на планетата, сплетен в исполинска сплитка, се бе прострял от единия до другия край на хоризонта. Или може би се е оронило Златното дърво на Вселената. Златното дърво, за което много-много отдавна, още в ученическите години, ми разказваше моят приятел Олег Никифоров.

Само си помислих за Олег и той мигновено се материализира от нищото над руслото на изсъхналата река като страшен вожд на алено-златното нашествие на листата. Порази ме неговият облик: беше облечен в броня, препасан с меч, а на китките му като на магьосник прозвънтяваха звънчета.

— Тили-ли-ти-ли! — пееха звънчетата и едва сега започнах да идвам на себе си, превъзмогвайки съня.

Отворих очи. В стаята беше тъмно. През виолетовия правоъгълник на прозореца проникваше сребристо звънтене: беше „Биоптер-5“ — моят последен модел биомеханичен птеродактил, който кротко пасеше на полянката. Ако се съдеше по положението на съзвездие то Водолей спрямо лунната пътека, която разсичаше Байкал на две, сега беше 2 часът и 11 минути след полунощ. Не далеч, до върха на брезите, стърчеше биоптерът. Аз потръпнах от студ, после мислено изкомандувах: „Времето!“ Незабавно върху едната страна на птеродактила припламнаха синкави цифри: 02,12. Както обикновено бях се излъгал с по-малко от една минута.

Беше време да се отправя към Москва, по-точно към Подмосковието. Пътуването с биоптера отнемаше около три часа. Ако се вземе предвид разликата в часовете, щях да успея да пристигна за началото на експеримента. Разбира се, ако форсирам режима, бих могъл да долетя и за час и половина, та дори и за час. Но не ми се щеше безпричинно да изцеждам от биоптера всичко, на което е способен. Когато с години си се блъскал над поредната модификация, когато след всичките вълнения успееш да вдъхнеш разум, воля и живот на едно същество от титанит, синтетични пера, проводници, протоплазма, интегратори, витагенератори, съединителна тъкан и

гравитационни кондензатори — тогава инстинктивно се проникваш от симпатия към собственото си дете. Защо да крия — аз обичах, не, аз обожавах моите биоптери. Техните крилати армади безшумно витаеха в небесата, отменили завинаги владичеството на самолетите — тези ревящи твари, които излъчват керосиново зловоние и едва-що не изплюскват цялата кислородна дажба на Земята. Не, ненапрасно отдадох най-добрите си години на тези светли създания, носени от вълните на гравитацията, подобни на приказни дракони.

Меланхоличният робот Биогор (една от най-ранните ми конструкции — биомеханична горила) с твърда ръка ме натика в противогравитационната капсула — нещо прозрачно, безтегловно, излъчващо сияние. Сега аз приличах на буболечка в капка роса. Преди да напусна Базата, накарах робота още веднъж да превърти получената видеограма. В нея беше записано:

БАЙКАЛ, БИОМЕХПОЛИГОН, ЗА КУЗМИН.
НЕЗАБАВНО ДОЛЕТИ ЗА ГЕНЕРАЛНОТО ИЗПИТАНИЕ
НА ОГЛЕДАЛОТО НА ВРЕМЕТО. НАЧАЛО НА
ЕКСПЕРИМЕНТА 29 СЕПТЕМВРИ, 23,45 (МОСКОВСКО
ВРЕМЕ) В ИНСТИТУТА ПО ПРЕНАСЯНЕ ВЪВ ВСИЧКИ
ВРЕМЕНА. ЧАКАМ С НЕТЪРПЕНИЕ. НИКИФОРОВ.

II

Като направи над полигона остър вираж, биоптерът се втурна на запад. По дългия му клон се стичаше синкав пламък: биоптерът поглъщаше гравитационните частици както ненаситният щъркел — жабите.

Гледах от кабината надолу. Под мен се стапяха съзвездията, отразени в Байкал. „Нощно огледало на небето“ — изплува в паметта ми строфа от стихотворението на древния поет. И изведнъж разбрах, че всъщност през последните два дни не прекъснато мисля за Олег Никифоров и за неговото огледало на времето...

Някога ние заедно минахме практиката по звездна навигация в Школата Трета Степен. Веднъж, когато се връщахме от Плутон, Олег ме запита ни в клин, ни в ръкав:

— Как мислиш, защо досега не са изобретили машина на времето?

— Ако не са изобретили, ще изобретят — отвърнах аз. — И тогава ние ще съжаляваме, че са го сторили.

— Защо?

— Заради плезиозаврите, на лов за които ще ходят с електронни пушки. За мамутите, които ще изстребват за забава. За носорозите, слоновете, китовите, хипопотамите. За цялата жива природа. Знаеш ли колко бизона е имало на американския континент? Повече от петдесет милиона. А колко останаха? На пръсти да ги преброиш.

— Каква работа имат тук мамутите и плезиозаврите? В края на краищата те са измрели от само себе си.

Аз възразих:

— Това още не е ясно, как са измрели. Не е изключено някои съобразителни хлапетия от бъдещето да са ги претрепали. *В името на науката*. Или просто така, за забавление. Разбери: всяко такова убийство е безнравствено в основата си.

Олег ме гледаше втренчено със зелените си очи.

Дълго мълчахме. Най-сетне той заговори тихо:

— Машина на времето не са изобретили и няма никога да изобретят. Защото в света съществува тази неотменност — причинната връзка между явленията. Железен детерминизъм. Впрочем това са разбрали още питагорейците. За тях Вселената представлява живо клонесто дърво, всички листа на което са свързани с невидими златни нишки. Докоснеш ли едно листо — и цялото дърво зазвънвява.

— Красива измислица — рекох аз. — Излиза, че времената, епохите, събитията, миговете, макар и обединени от общия ствол, са строго отделени едно от друго като листата.

— Отделени и отдалечени.

— Нека е така. Но представи си, че ние номерираме всички листа на растящото дърво по реда, по който се появяват. И какво? Редом с номер 22 трепти на вятъра номер 186. 5 е в съседство с 1005. Или 911, 429, 84. Мислимо ли е след кръстоносните походи да започне епохата на египетските фараони? И след гибелта на Римската империя веднага да бъде учредена Организацията на обединените нации? Или Колумб да си разменя писма с Александър Македонски? Къде е тогава твоята причинна връзка? Пълен безпорядък, хаос, бъркотия.

— Напразно опростяваш всичко по този начин — каза Олег.

— И ето какво — продължих вдъхновено аз. — Как що обясниш, че във всяко листо, във всяка негова клетка е заложен абсолютно точният образ на цялото дърво, цялата информация за това дърво? Нима не трябва да си представяме, че всеки сегашен миг носи в себе си праобраза на предишните или бъдещите епохи? И ако някаква си буболечка, безсмислена твар, може спокойно да пропълзи от лист на лист, без нито секунда да се откъсва от *цялото дърво*, защо тогава на нас, *мислещите* същества, не е по силите подобно занимание по Златното дърво на Вселената?

— Подобно занимание не е по силите ни поне затова, защото едните листа *вече* ги няма, а другите *още* не са се появили — отвърна Олег.

— А какво да се прави с тези листа, които *вече* или *още* съществуват?

Тук той дълго се замисли, потърквайки чело с длан, и най-сетне произнесе:

— Твоята мисъл за миналите и бъдещите епохи, заложен в всеки миг, ми харесва. Значи по принцип е възможно от *днес* да погледнеш в *утре* или във *вчера*. В определени граници. С помощта на някакъв хитроумен прибор. Някакво сферично огледало на времето.

— Прилично на автомобилен фар! — разсмях се аз. — Огледало на времето, ножици на времето, гребен на времето — цял фризьорски салон под Златното дърво.

Ето така приключи тогава нашият разговор за машината на времето. След като завършихме Школата, съдбата ни раздели: аз бях изцяло погълнат от Байкалския полигон, Никифоров работеше в Института по преместване във всички времена. Рядко се срещаме: в Звездната Академия или по конгреси, или в Лабораторията за Гравитационни парадокси. Когато се разделяхме, аз всеки път го питах с преднамерено официален тон: „Е, колега, как върви Огледалото на времето?“ И той отвръщаше със своето неизменно: „Шлифоваме го малко по малко“.

Нима сега наистина е изобретил Огледало на времето?

На екрана се появи, изпъстрена със зъбери, линия. Приближавах Уралския хребет. Оттук, от висотата на двеста километра, планинският рид ми приличаше на праисторически звяр, стиснал в мъртва хватка

края на Европа и на Азия. Неочаквано зазвуча във високи тонове орган — беше се включил блокът за екстрено спиране. След само двадесетина секунди скоростта на биоопера спадна до нула. Какво можеше да се е случило? Хвърлих бегъл поглед на гравиметъра: всичко беше нормално. „Напред!“ — мислено изкомандувах аз. Крилата на биоопера затрептяха, разплисквайки алуминиевата светлина на Луната, но той дори не се помръдна от място. Що за дяволщина? Аз повторих заповедта втори път, трети път. Безрезултатно. Биооперът вероятно се беше спрял пред гравитационна бариера. Но цялата история беше в това, че тук никаква гравитационна бариера нямаше и не можеше да има. Хванах реверса и по остра осемдесеткилометрова спирала се опитах да преодолея невидимата стена. И отново клокотене и буботене на органа — биооперът мигновено спря. Отворих тогава блока на Желанията и Подбудите. Невероятно: моят биоопер *можеше*, но не *искаше* да пресече Уралския хребет. Такова нещо ми се случваше за първи път. Струваше ми се, че някаква страшна, свръхестествена сила отвращава биомеханичното същество. На други може би, но на мен нямаше нужда да ми се обяснява, че стоманената метла на диалектиката завинаги изгони призрака на свръхестественото от храма на Истината. Още непонятно ми беше упорството на моя биоопер. Най-сетне, потръпвайки от състрадание, бях принуден на няколко пъти да го ужилия със свръхвисокочестотни токове. Само че и това не подействува. Оставаше ми само едно: да летя към Ледовития океан и да заобиколя хребета.

Така и сторих: избиколих северните разклонения на Уралските планини и се понесох на югозапад.

И ето най-сетне! — в нощната пустиня на мрака изплува златистият мираж на Москва. Пред мен като разноцветни рибки се рееха във въздуха завинаги освободени от гравитационните окови дворци, басейни, стадиони, висящи градини, аерогари. Прилични на пръски живак се пилееха бели, сребърни, светлосини, лазурни огньовете — по издигнатите над земята пътища профучаваха гравиплани. Вихреха се фонтани светлина, фойерверки, илюминации. И само посьрналата Луна висеше неподвижно над града.

— Чудесен си, няма какво да се каже — басово бучеше Олег, докато ме притискаше в обятията си. — Храменков още вчера долетя, и откъде мислиш? От Нептун! Братя Акишкини захвърлили всичко на Лунната примка и препускали главоломно дотук. А ти от Сибир не можа да успееш навреме. Срамно, колега!

Аз безнадеждно магнах с ръка към посоката, където се бе приземил моят биоптер.

— Ето го Огледалото на времето, погледни! — Олег посочи натам, където през редките брези се очертаваше полукръгла платформа, увенчана с някакво покрито съоръжение в странна форма. Ние пресякохме храстите и се приближихме към платформата, залята от снопове светлина. Тя беше пълна с най-различни хора: тук се притискаха гравитационници, временници, хронописци от Звездната академия, инженери от Института по конфигурация на пространството, няколко познати ми академици от Института по древна история — изобщо цветът на науката, всички тия, от които зависеше победата или поражението във вековечната борба за Истината; всички тия, които сами бяха неотменима част от тези победи и поражения. Олег ме хвана за ръка и ме повлече към платформата.

— По-скоро, по-скоро, време е да започнем — боботеше той. — Сега ще видиш такова нещо, че ще ахнеш. Знаеш ли къде ще проникне лъчът? В осемнадесети век! По него време тук е било село Елиовка. Представяш ли си — ще видим нашите живи прадеди!

— Може би все пак ще ми обясниш как си създал Огледало на времето — запитах го аз.

— Късно е! После ще ти разкажа — отвърна той, като ме мъкнеше към ескалатора. Качихме се на платформата. Тя висеше двадесет метра над земята. Долу се разстиляше поляна с размерите на футболно поле. От платформата по есенната излиняла трева се стичаха нашите неестествено дълги сенки.

Олег се изкачи по стълбичката към забуленото съоръжение и се скри в него. Скоро се чу гласът му, многократно усилен от високоговорителя:

— Внимание! Експериментът започва след три и половина минути и ще продължи четвърт час. По време на целия експеримент трябва да се пази абсолютна, подчертавам, абсолютна тишина.

Обявявам триминутна готовност! Да се загасят всички прожектори! Да се включи енергополето! Да се открие огледалото!

Като сянката на исполинска птица покривалото се издигна над платформата и се понесе в тъмата. Оранжевата ладия на Луната плуваше над върховете на дърветата. Времето се влачеше безкрайно бавно, като пред взривяването на звезда. От огромното параболично огледало бликна виолетов лъч и освети почти цялата поляна. Лъчът беше тежък, физически осезаем. Струваше ни се, че бихме могли да се изкатерим по него и спокойно да се разхождаме, както в детските си сънища ходиш по дъгата. После лъчът още повече се сгъсти, започна да потъмнява, да потъмнява, докато в него не нахлу ноцта, или може би той сам се превърна в нощ.

И тогава...

iv

И тогава на полянката се материализира селцето.

Отначало се появиха къщурки с покриви от слама, после сайванти, копи сено, кръчма и пожарна кула. Под кулата стояха качета с вода, спокойната им повърхност отразяваше светлината. Тук-там в прозорчетата мътно проблясваха езичета на пламък — вероятно горяха паздерки.

В края на селцето се съзираше нещо тайнствено, неоформено: раздрънкана талига ли, покрита с рогозка, или шатра, или изобщо дявол знае какво, на което беше трудно да се намери име. До шатрата се тълпяха брадати мъжици в лапти, парцаливи сетрета и избелели овчи калпаци. Един от тях отвори платнището на шатрата, вмъкна вътре глава и се провикна хрипливо:

— Засили жарта, Ермолай, повече я засили! Или ти е жал за дървата? Та зарад такава работа и сто ара от гората да изгориш, не е грях.

От шатрата се надигна гъст пушек и искри.

— Кого чакаме? — провлечено напевно запита някой от тълпата. — Вече полунощ доважда! И без това окъсняхме. Та давай, Никифоре, започвай, що ли! Цяла вечер потрошихме. Не можем повече, не се трае!

— Почвай, Никифоре, почвай, не се трае! Не ще да можем повече — развълнува се тълпата.

Никифор (същият, който препоръчваше на невидимия Ермолай да не жали дървата) отвърна така:

— Крамолите, mužiци, все едно и също: почвай, та почвай! А нали е речено: без Кузма, верен приятел, за нищо не ще пусна машинарията. Всякой миг е длъжен вече да доскочи Кузмата... Ехей, ето го, гаче ли самолично скача.

И действително: из тъмнината се яви на запенено конче рижав бабаит с огромна дълга брада. Той в миг слезе от седлото и се намери в обятията на Никифор.

— Ех, славен си ми ти! — с укор говореше Никифор. — Епиходнов вчера още се яви и то отдека — чак от Сизран. Братя Челумееви магнаха с ръка на сичките си воденичарски неволи и направо от Волга дояздиха като вятър. А ти от съседното село окъсняваш, навреме не смогна да довадиш. Ех, срамота, братко!

Кузма само безнадеждно магна с ръка към коня си, който пощипваше тревата.

— Крантата ме подведе, окаяница таквази! Щом дояздих до Мечия овраг, тя изведнъжка се запръ и не ще повече да тича. Беснее, хлопа с уши, гаче ли има вълци напредята си или нечиста сила се е стаила в оврага, или що ли. Аз и с камшика я налагах, трижклетата, и с лапите я подритвах по хълбоците — не мръдна! Та трябваше осем версти да избикалям, чак през Кривия вир съм доводил тука. Ти ме прощавай, Никифоре!

Никифор измъкна от джоба си огромен часовник на дълга желязна верижка, отвори капака и поднесе часовника към очите си.

— Та бързай, бързай, че време настана — припряно заговори той. — Ти днеска таквоз нещо ще видиш, та ще ахнеш! Знаино ли ти е нагде се възнамерявам да отпратя лъча от машинарията? Чак на триста лета напред! У тия времена, на това място таквиз дивни колиби и хамбари и мелници ще построят! Ти само размърдай ума си: живите си наши потомци ще лицезрееме, наяве, тъй да се рече!

— Че кажи де, Никишка, що за машинария си измудрил? — запита Кузма.

— Окъсняваме! По-подир ще ти обадя — отвърна Никифор, помъквайки Кузма към шатрата.

Те се скриха вътре. И след малко оттам се чу гласа на Никифор:

— Мужици! Машинарията ще да проработи малко по-подир! А кога се задвижи, никой да не пуши, да не шава с нозе, да не хорати напразно! Щото тъй можем без да щем, да уплашим потомците! Ни звук, ни гък! Тише! Почваме! Ермолай, засили жарта! Дръпни чергилото от огледалото!

Като сянка на исполинска птица политна покривалото над Никифоровото огледало и се понеса в тъмата. Червената ладия на Луната се люлееше над върховете на дърветата. Времето се точеше бавно като пред експлозия на бъчва с барут. От огромната медна чаша се изтръгна червен лъч и заля нашата платформа. Лъчът беше тежък, физически осезаем. Струваше ни се, че можем да се качим на него и спокойно да се разходим, както в детските сънища можеш да ходиш по дъгата. След това лъчът още повече се сгъсти, започна да потъмнява, да потъмнява, докато в него не нахлу нощта или може би той сам се превърна в нощ.

И тогава...

Публикувано във вестник „Орбита“, броеве 3,4/1973 г.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА



<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.